

Επεξηγηματικό σημείωμα για τη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) της Περιφέρειας Πελοποννήσου στην Προγραμματική Περίοδο 2021-2027

Περιεχόμενα

1.	Η RIS3 την ΠΠ 2014-2020	2
1.1.	RIS3 2014-2020	2
1.2.	Αναπτυξιακές ανάγκες - Ευκαιρίες.....	2
1.3.	Διδάγματα Περιόδου 2014-2020.....	4
1.4.	SWOT ANALYSIS.....	4
2.	Σύστημα Διακυβέρνησης.....	6
3.	Περιφερειακή Διάσταση RIS3.....	8
3.1.	Περιφερειακή Διάσταση.....	8
3.1.1.	Επιχειρηματική Ανακάλυψη.....	9
3.2.	ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021 – 2027 ΚΑΙ RIS3.....	11
3.3.	Δράσεις RIS3.....	12
3.4.	Συσχέτιση Περιφερειακής RIS3 με το ΠΔΑΜ.....	14

1. Η RIS3 ΤΗΝ ΠΠ 2014-2020

1.1. RIS3 2014-2020

Από την Επιχειρηματική Ανακάλυψη για την περίοδο 2014-2020 και την Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου οι επιμέρους στόχοι της RIS3 ήταν:

- Η ανανέωση παραδοσιακών κλάδων με τον προσανατολισμό σε δραστηριότητες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας και νέες αγορές (niche markets),
- Ο εκσυγχρονισμός με την υιοθέτηση και τη διάδοση νέων τεχνολογιών,
- Η διαφοροποίηση από υφιστάμενες εξειδικεύσεις με συναφή πεδία.

Ενώ είχαν αναγνωρισθεί οι 4 τομείς προτεραιότητας:

- ✉ Αγροδιατροφικός Τομέας (πρωτογενής τομέας, μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, αγροδιατροφή και γαστρονομία)
- ✉ Τουρισμός – Πολιτισμός & Δημιουργική Βιομηχανία
- ✉ Μεταποιητική Βιομηχανία και Λοιποί Δυναμικοί Τομείς (παραγωγή προϊόντων ξύλου, μετάλλου, προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά, παραγωγή ειδών από πλαστικό, ειδών συσκευασίας, μηχανημάτων, οργάνων και δομικών υλικών, μαρμάρου).
- ✉ Οριζόντιοι Υποστηρικτικοί Τομείς (Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών, Ενέργεια, Περιβάλλον, Μεταφορές, Εφοδιαστική Αλυσίδα).

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου προχώρησε στο σχεδιασμό δράσεων προκειμένου να επιτύχει τους στόχους που είχαν τεθεί στην Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης εστιάζοντας στους τομείς προτεραιότητας που αναδείχθηκαν από τον Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης.

1.2. ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ - ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

Η έκθεση του ΟΟΣΑ (Regional Policy for Greece Post-2020) όπου καταγράφει τα Περιφερειακά Προφίλ των ελληνικών Περιφερειών αντλούνται σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Από την έρευνα που έγινε αναγνωρίστηκε ότι για την Πελοπόννησο οι πέντε κορυφαίες αναπτυξιακές προκλήσεις είναι :

- Ένα διοικητικό σύστημα που να υποστηρίζει τις επενδύσεις,
- Η έλλειψη ενός συστήματος υποστήριξης επιχειρήσεων και καινοτομίας, **(Άμεση συσχέτιση με τη RIS3)**
- Η έλλειψη νέων ιδιωτικών επενδύσεων, **(Άμεση συσχέτιση με τη RIS3)**
- Η κυριαρχία στην αγορά των μικρών επιχειρήσεων και η περιορισμένη εξαγωγική ικανότητα, **(Άμεση συσχέτιση με τη RIS3)**

- Η μετανάστευση των νέων

Τα παραπάνω προβλήματα είχαν αναγνωρισθεί και είχε γίνει προσπάθεια αντιμετώπισής τους μέσω του ΠΕΠ 2014-2020 και των προσκλήσεων που δημοσίευσε η ΕΥΔ ΕΠ Πελοποννήσου προκειμένου να προσφέρει τόσο οικονομική στήριξη όσο και ενδυνάμωση στις επιχειρήσεις της Περιφέρειας. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η εμφάνιση της πανδημίας και των συνεπειών αυτής οδήγησε τόσο σε καθυστερήσεις στην έκδοση και αξιολόγηση των προσκλήσεων όσο και διαφοροποίηση της στρατηγικής της ΕΥΔ ΕΠ Πελοποννήσου, κυρίως όσον αφορά στον Άξονα 1 του ΠΕΠ με τη διάθεσή σημαντικού ποσού (40 εκατ. ευρώ) στην ενίσχυση της ρευστότητας των πληγέντων επιχειρήσεων.

Με βάση τη μελέτη του ΟΟΣΑ προέκυψαν και οι πέντε κορυφαίες αναπτυξιακές ευκαιρίες για την Περιφέρεια Πελοποννήσου:

- Ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού (γαστρονομικός, αγροτουρισμός, υγεία, κρουαζιέρα/yachting, χειμερινός, εμπειρία κ.λπ.), επέκταση της τουριστικής περιόδου και σύνδεση του τουρισμού με την τοπική γεωργία, τομείς τροφίμων, επιστήμης, πολιτισμού και χειροτεχνίας. **(Άμεση συσχέτιση με τη RIS3)**
- Υποστήριξη του μετασχηματισμού και της διαφοροποίησης του πρωτογενούς τομέα προς την ποιότητα και την ανάπτυξη βιολογικών προϊόντων και ανάπτυξη ενός νέου αγροδιατροφικού τομέα που εξάγει σε εξειδικευμένες και υψηλού κόστους αγορές, **(Άμεση συσχέτιση με τη RIS3)**
- Διατήρηση του περιβάλλοντος, καθώς και της πολιτιστικής, αρχιτεκτονικής και ιστορικής κληρονομιάς, βελτίωση τοπικών ανέσεων και υπηρεσιών ώστε να καταστήσουν την ποιότητα ζωής βασικό πλεονέκτημα που θα προσελκύσει νέους κατοίκους στην περιοχή.
- Ανάπτυξη μιας ισχυρής επιστημονικής βάσης (Πανεπιστήμια, Κέντρα Έρευνας και Καινοτομίας) που θα υποστηρίξει τους βασικούς οικονομικούς τομείς ώστε να γίνουν καινοτόμοι και ανταγωνιστικοί και να προσελκύσουν υψηλής ποιότητας ανθρώπινο δυναμικό στην περιοχή. **(Άμεση συσχέτιση με τη RIS3)**
- Υποστήριξη υφιστάμενων μεταποιητικών τομέων στους οποίους η περιοχή έχει ήδη συγκριτικό πλεονέκτημα και έμπειρο εργατικό δυναμικό για τον εκσυγχρονισμό της τεχνολογίας παραγωγής, τη βελτίωση των προϊόντων τους και την αναζήτηση νέων εξαγωγικών αγορών. **(Άμεση συσχέτιση με τη RIS3)**

Οι παραπάνω παρεμβάσεις είχαν αναγνωρισθεί τόσο ως προς τους τομείς παρέμβασης όσο και ως προς τις δράσεις στην Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 ενώ ταυτόχρονα το ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014 – 2020 όπως σχεδιάστηκε από την ΕΥΔ και την Περιφέρεια μέσω των προσκλήσεων που δημοσιεύθηκαν έδωσε σαφώς έμφαση στην υλοποίηση των ανωτέρω αναπτυξιακών ευκαιριών.

1.3. ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2014-2020

Παρά τα θετικά αποτελέσματα της «Επιχειρηματικής Ανακάλυψης», η ανταπόκριση των επιχειρηματιών στις σχετικές προσκλήσεις δεν ήταν η προσδοκώμενη. Η εμπειρία από την ΠΠ 2014-2020 έδειξε ότι οι επιχειρήσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον σε κλασσικές δράσεις ενίσχυσης επιχειρηματικότητας (υποβλήθηκαν προτάσεις ύψους 165 εκατ. Ευρώ) σε αντίθεση με τις δράσεις υποστήριξης έρευνας και καινοτομίας, όπως προκύπτει και από τα στοιχεία των δράσεων (Κουπόνια Καινοτομίας, Εργαστήρια Ποιοτικού Ελέγχου) όπου οι προτάσεις που υποβλήθηκαν ήταν περιορισμένες και χαμηλού προϋπολογισμού. Επιπλέον κατά τη διαδικασία της επιχειρηματικής ανακάλυψης την περίοδο 2014-2020, όπως και στις εκδηλώσεις ενημέρωσης για τις δράσεις έρευνας και καινοτομίας (στις έδρες των επιμελητηρίων της Περιφέρειας, έντυπο υλικό, δημοσιεύσεις στο site της ΕΥΔ) το ενδιαφέρον των επιχειρήσεων της Περιφέρειας ήταν ισχνό. Αντίστοιχα χαμηλές είναι και οι επιδόσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου όσον αφορά στους δείκτες που σχετίζονται με την Έρευνα, Ανάπτυξη και Καινοτομία καθώς και οι δαπάνες που πραγματοποιούνται τόσο από τις επιχειρήσεις όσο και από τους Ερευνητικούς Οργανισμούς στον συγκεκριμένο τομέα.

Τα κενά που διαγνώστηκαν από την μελέτη για την εφαρμογή της RIS3¹ κατά την προγραμματική περίοδο συνοψίζονται στα κάτωθι :

1. Δεν υπήρξε σημαντική ανταπόκριση των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου σε δράσεις Έρευνας και Ανάπτυξης.
2. Οι επιχειρήσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου στην πλειονότητά τους αναζητούν κλασσικές μορφές ενισχύσεων για επιδότηση παγίων και λειτουργικών δαπανών.
3. Περιορισμένη συνεργασία των Φορέων Έρευνας και Διάδοσης Γνώσεων με τον ιδιωτικό τομέα.
4. Έλλειψη κουλτούρας καινοτομίας από τις επιχειρήσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου.
5. Δεν γίνεται καλή διάχυση των υπηρεσιών που μπορούν να προσφέρουν οι Φορείς Έρευνας και Διάδοσης Γνώσεων προς τις επιχειρήσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

1.4. SWOT ANALYSIS

Από τη μελέτη των υφιστάμενων στοιχείων (δημοσιευμένες μελέτες και επεξεργασμένα στοιχεία από βάσεις δεδομένων) και την αξιολόγηση της πορείας της RIS3 κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 προέκυψε ο παρακάτω πίνακας της SWOT Analysis όπου καταγράφονται τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία της Περιφέρειας Πελοποννήσου, ειδικά όσον αφορά στην εστίαση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας.

¹ Α' παραδοτέο «Υποστήριξη της ΕΥΔ ΕΠ Πελοποννήσου για την αναθεώρηση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την Προγραμματική Περίοδο 2021 – 2027»

ΔΥΝΑΜΕΙΣ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Ιστορική και πολιτισμική παράδοση – ισχυρά πολιτισμικά στοιχεία • Περιοχές φυσικού κάλλους (Natura) • Εγγύτητα με Αττική • Τουριστικές υποδομές • Υλοποίηση DMS • Ισχυρός πρωτογενής τομέας • Υψηλή σχετική παραγωγικότητα δευτερογενή τομέα • Ισχυρή εξειδίκευση στην μεταποίηση και τη γεωργία • Προσανατολισμός στις εξαγωγές • Επιχειρηματική ανακάλυψη 	<ul style="list-style-type: none"> • Χαμηλό επίπεδο δαπανών για Έρευνα, Ανάπτυξη και Καινοτομία • Ελλιπής Λειτουργία ΠΣΕΚ • Έλλειψη Δικτύωσης Επιχειρήσεων με Οργανισμούς Έρευνας και Διάδοσης Γνώσεων • Απουσία κουλτούρας καινοτομίας • Μικρό ενδιαφέρον επιχειρήσεων για δράσεις έρευνας και καινοτομίας • Λειτουργία μηχανισμού για την υποστήριξη της RIS3 • Πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις χαμηλής προστιθέμενης αξίας • Δημογραφική αποδυνάμωση • Γήρανση πληθυσμού • Ανεργία • Χαμηλό επίπεδο παραγωγικότητας • Χαμηλή σχετική παραγωγικότητα πρωτογενούς τομέα • Χαμηλό κατά κεφαλήν ΑΕΠ • Χαμηλή απόδοση Περιφερειακής Καινοτομίας • Έλλειψη σημαντικών αλυσίδων αξίας
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Νέα διατροφικά πρότυπα • Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης • Τομεακά Προγράμματα 2021-2027 • ΠΕΠ Πελοποννήσου 2021-2027 • Δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης • Η νέα ΚΓΠ • Διαφοροποίηση περιφερειακής οικονομίας • Ενεργή συμμετοχή των Ερευνητικών Υποδομών της Περιφέρειας στην Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης • Μετάβαση στην μεταλιγνητική εποχή της Μεγαλόπολης • Συνεργασία επιχειρήσεων με Ακαδημαϊκή Κοινότητα • Δυναμική καινοτομίας 	<ul style="list-style-type: none"> • Η πανδημία Covid-19 και οι συνέπειες της στην κοινωνία και οικονομία, • Πόλεμος στην Ουκρανία • Αύξηση κόστους ενέργειας • Εγχώριος και διεθνής ανταγωνισμός • Brain drain • Μη αξιοποίηση ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων • Έλλειψη ρευστότητας στις επιχειρήσεις • Μείωση αγοραστικής δύναμης - πληθωρισμός

2. ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Για την αποτελεσματική υλοποίηση της ΕΣΕΕ εγκαθιδρύεται ένα νέο Σύστημα Διακυβέρνησης, το οποίο σε εθνικό επίπεδο αποτελείται από τρία επίπεδα:

- ❖ 1ο: Το Συμβούλιο Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, το οποίο αποτελείται από τους αρμόδιους Γενικούς Γραμματείς, εκπρόσωπο της Ένωσης Περιφερειών Ελλάδας (ΕΝΠΕ) και τρία πρόσωπα εγνωσμένου κύρους από το χώρο της επιχειρηματικότητας, της έρευνας και των νέων τεχνολογιών.

Οι Περιφέρειες στο πρώτο επίπεδο διακυβέρνησης εκπροσωπούνται στο Συμβούλιο Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης μέσω της ΕΝΠΕ.

- ❖ 2ο: Τη Μονάδα Προγραμματισμού, Συντονισμού και Παρακολούθησης της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης – ΜΟΝ-ΕΣΕΕ και τον Μηχανισμό Επιχειρηματικής Ανακάλυψης (Πλατφόρμες Καινοτομίας ΓΓΕΚ και Innovation Agency).

Οι Περιφέρειες στο δεύτερο επίπεδο διακυβέρνησης συμμετέχουν με τα αρμόδια όργανα για τη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης που αυτές ορίζουν. Το αρμόδιο περιφερειακό όργανο θα συνεργάζεται στενά με την ΜΟΝ-ΕΣΕΕ για την επικοινωνία των αποτελεσμάτων της διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης μεταξύ εθνικού και περιφερειακού επιπέδου και τον συντονισμό των δράσεων μεταξύ των δύο επιπέδων (για την αποφυγή επικαλύψεων, ανταγωνιστικών προκηρύξεων κλπ). Για την Περιφέρεια Πελοποννήσου αρμόδιο περιφερειακό όργανο θα είναι η ΕΥΔ ΕΠ της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου θα αξιοποιήσει παράλληλα το Περιφερειακό Συμβούλιο Έρευνας και Καινοτομίας (ΠΣΕΚ), το οποίο θα λειτουργεί συμβουλευτικά προς το αρμόδιο περιφερειακό όργανο α) για την εξειδίκευση των προτεραιοτήτων της ΕΣΕΕ σε περιφερειακό επίπεδο και β) για την οργάνωση της διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης σε περιφερειακό επίπεδο και την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της. Επίσης το ΠΣΕΚ θα λειτουργεί και ως όργανο δικτύωσης των επιχειρήσεων της Περιφέρειας με την ερευνητική κοινότητα.

- ❖ 3ο : Τους φορείς διαχείρισης και υλοποίησης των επιμέρους δράσεων και έργων (π.χ. Διαχειριστικές Αρχές των Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ, Ενδιάμεσοι Φορείς Διαχείρισης.

Το τρίτο επίπεδο διακυβέρνησης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αποτελούν οι φορείς διαχείρισης και υλοποίησης δράσεων που εντάσσονται στην περιφερειακή διάσταση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (π.χ. ΕΥΔ ΕΠ Πελοποννήσου, Περιφέρεια Πελοποννήσου, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Αναπτυξιακός Οργανισμός Περιφέρειας Πελοποννήσου, συμπράξεις επιχειρήσεων και ερευνητικών ιδρυμάτων, συστάδες επιχειρήσεων κλπ.). Σημαντικό ρόλο θα διαδραματίσει το «**innovation office**» το οποίο επιπλέον των λειτουργιών του θα λειτουργεί και ως Μηχανισμός Υποστήριξης της Καινοτομίας, θα υποστηρίζεται από το σύνολο των ανωτέρω φορέων (Πανεπιστήμια, Επιμελητήρια, Περιφέρειες, ΕΥΔ ΕΠ Πελοποννήσου) θα καταγράφει τις ανάγκες των επιχειρήσεων της Περιφέρειας και θα τροφοδοτεί συνεχώς την διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης. Εκ των βασικών στόχων δε,

θα είναι και η ενίσχυση της δημιουργίας κουλτούρας προς την έρευνα και την καινοτομία, των επιχειρήσεων της Περιφέρειας, τομέας που τόσο από τα επίσημα στοιχεία όσο και την εμπειρία, υστερεί η Περιφέρεια.

3. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ RIS3

3.1. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Η πραγματοποιηθείσα ανάλυση κατά τον σχεδιασμό της νέας ΕΣΣΕ οδήγησε στον προσδιορισμό οκτώ τομέων προτεραιότητας που ουσιαστικά ταυτίζονται με τους οκτώ τομείς προτεραιότητας της περιόδου 2014-2020. Αυτοί είναι :

- Αγροδιατροφική Αλυσίδα
- Βιοεπιστήμες, Υγεία, Φάρμακα
- Ψηφιακές Τεχνολογίες
- Αειφόρος Ενέργεια
- Περιβάλλον και Κυκλική Οικονομία
- Μεταφορές & Εφοδιαστική Αλυσίδα
- Υλικά, Κατασκευές & Βιομηχανία
- Τουρισμός, Πολιτισμός και Δημιουργικές Βιομηχανίες

Σε συνέχεια σχετικής επιστολής του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Επενδύσεων & ΕΣΠΑ, η Περιφέρεια Πελοποννήσου εξειδικεύει τις προτεραιότητες της στο πλαίσιο των 8 τομέων. Οι προτεραιότητες αυτές θα αποτελέσουν και την αντίστοιχη περιφερειακή απόληξη της ΕΣΣΕ. Θα υπάρξει περαιτέρω εξειδίκευση των προτεραιοτήτων της Περιφέρειας κατά τη διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης που θα πραγματοποιηθεί σε περιφερειακό επίπεδο.

Επισημαίνεται πως η ΕΥΔ ΕΠ Πελοποννήσου έχει αναθέσει από τις 02/02/2022 σε Τεχνικό Σύμβουλο το έργο «Υποστήριξη της ΕΥΔ ΕΠ Πελοποννήσου για την αναθεώρηση της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την Προγραμματική Περίοδο 2021 – 2027» το οποίο περιλαμβάνει την Αποτύπωση και αξιολόγηση της προόδου της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου κατά την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020 (“lessons learned” και την «Αναθεώρηση / επικαιροποίηση και ανάπτυξη της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Προγραμματική Περίοδο 2021-2027» και έχει ήδη στη διάθεσή της το πρώτο παραδοτέο του σχετικού έργου, συμπεράσματα το οποίου αναφέρονται εντός το παρόντος επεξηγηματικού σημειώματος.

Στο πλαίσιο του ΣΠ1: «Μια έξυπνότερη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού» ο βασικός στρατηγικό στόχος της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2014-2020 «Καινοτόμος και αειφόρος αυτοτροφοδοτούμενη εξωστρεφής ανάπτυξη, με διασφάλιση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής» εξακολουθεί να παραμένει επίκαιρος, όπως και οι επιμέρους στόχοι της RIS3 για:

- ✉ Ανανέωση παραδοσιακών κλάδων με τον προσανατολισμό σε δραστηριότητες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας και νέες αγορές (niche markets),
- ✉ Εκσυγχρονισμό με την υιοθέτηση και τη διάδοση νέων τεχνολογιών,
- ✉ Διαφοροποίηση από υφιστάμενες εξειδικεύσεις με συναφή πεδία.

καθώς και η στόχευση στους ακόλουθους 4 τομείς προτεραιότητας:

- Αγροδιατροφικός Τομέας (πρωτογενής τομέας, μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, αγροδιατροφή και γαστρονομία)
- Τουρισμός – Πολιτισμός & Δημιουργική Βιομηχανία
- Μεταποιητική Βιομηχανία και Λοιποί Δυναμικοί Τομείς (παραγωγή προϊόντων ξύλου, μετάλλου, προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά, παραγωγή ειδών από πλαστικό, ειδών συσκευασίας, μηχανημάτων, οργάνων και δομικών υλικών, μαρμάρου).
- Οριζόντιοι Υποστηρικτικοί Τομείς (Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών, Ενέργεια, Περιβάλλον, Μεταφορές, Εφοδιαστική Αλυσίδα).

Η αντιστοίχιση με βάση τους οχτώ τομείς προτεραιότητας της ΠΠ 2021-2027 είναι οι κάτωθι:

- ☑ Αγροδιατροφική Αλυσίδα,
- ☑ Τουρισμός, Πολιτισμός και Δημιουργικές Βιομηχανίες,
- ☑ Υλικά, Κατασκευές & Βιομηχανία
- ☑ με τους υπόλοιπους τομείς προτεραιότητας να κατατάσσονται αντίστοιχα στις οριζόντιες ανάγκες στόχευσης της Περιφερειακής RIS3.

3.1.1. Επιχειρηματική Ανακάλυψη

Ειδικότερα στο πλαίσιο της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευση (ΠΣΕΕ) (RIS3) Πελοποννήσου για την περίοδο 2021-2027, προτεραιότητα αποτελεί η βελτίωση / αναβάθμιση της διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης σε διαδικασίες και συμμετοχές μεγαλύτερου αριθμού συντελεστών του οικοσυστήματος καινοτομίας και επιχειρηματικότητας της Περιφέρειας (τετραπλή έλικα), με αξιοποίηση υφιστάμενων και δημιουργίας νέων υποδομών. Απώτερος στόχος αποτελεί η εξειδίκευση της περιφερειακής διάστασης της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευση (ΕΣΕΕ) αλλά και την τροφοδότηση της διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης που πραγματοποιείται σε εθνικό επίπεδο με νέες καινοτόμες ιδέες.

Εικόνα 1 – Τετραπλή έλικα

Βασικός γνώμονας που θα διέπει οριζόντια τον σχεδιασμό των δράσεων είναι ο εμπλουτισμός της διαδικασίας της επιχειρηματικής ανακάλυψης, με ανανέωση των δυναμικών κλάδων προτεραιότητας της Περιφερειακής Στρατηγικής RIS3 και των κατευθυντήριων οδηγιών και απολήξεων της ΕΣΣΕ.

Η Διαδικασία της Επιχειρηματικής Ανακάλυψης είναι μία συνεχής και ανατροφοδοτούμενη διαδικασία στην οποία θα συμμετέχουν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς του οικοσυστήματος καινοτομίας και θα συντονίζεται από τον Αναπτυξιακό Οργανισμό της Περιφέρειας Πελοποννήσου και το Innovation Office.

Εικόνα 2 – Κυκλικός χαρακτήρας της Διαδικασίας Επιχειρηματικής Ανακάλυψης

Ισχυρή προϋπόθεση για την ανάπτυξη και υλοποίηση της Περιφερειακής εξειδίκευσης της ΕΣΣΕ στην Πελοπόννησο είναι η ενεργή συμμετοχή των επιχειρήσεων για τον εντοπισμό προτεραιοτήτων που ανταποκρίνονται στα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και τις ανάγκες της διεθνούς αγοράς. Η δέσμευση των επιχειρήσεων είναι η επένδυση σε ΕΤΑΚ και η δημιουργία πυρήνων ζήτησης και εφαρμογής νέων τεχνολογιών, που θα αυξήσουν την καινοτομία σε προϊόντα και υπηρεσίες. Μέσω αυτών των επενδύσεων και του ηγετικού τους ρόλου, οι επιχειρήσεις θα ενισχύσουν αποφασιστικά την εξωστρέφεια, την ανταγωνιστικότητα και την διαφοροποίησή τους, με σημαντικό θετικό αντίκτυπο στο εμπορικό ισοζύγιο και το ΑΕΠ.

Στο πλαίσιο αυτό, η δέσμευση των ερευνητικών ιδρυμάτων και επιστημόνων θα πρέπει να είναι η συνεργασία τους σε διατομεακό επίπεδο και η συμβολή τους στην ανάπτυξη εφαρμοσίμων, βιομηχανικά εκμεταλλεύσιμων τεχνολογιών αιχμής που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των επιχειρήσεων της περιφέρειας και θα ενισχύουν την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων τους.

Όσον αφορά στα κριτήρια εξειδίκευσης που θα ληφθούν υπόψη προκειμένου η Περιφέρεια να εξειδικεύσει την Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης, παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί και είναι ενδεικτικά :

α/α	Κριτήριο
1	η ύπαρξη κρίσιμης μάζας επιχειρήσεων σε έναν συγκεκριμένο τομέα εντός της περιφέρειας που αποτελεί υποτομέα της ΕΣΕΕ
2	η ύπαρξη οργανωμένων clusters επιχειρήσεων σε έναν τομέα/τεχνολογικό πεδίο εντός της περιφέρειας
3	η ύπαρξη εξειδικευμένων υποδομών Ε&Α και η συσχέτισή τους με περιφερειακά οικοσυστήματα που απαιτούν την αναβάθμιση/υποστήριξη των υποδομών αυτών.
4	η ύπαρξη κρίσιμης μάζας τεχνολογικών & τεχνολογικών startups που να αιτιολογεί σχετικές επενδύσεις
5	η εξαγωγική δραστηριότητα και η διεθνοποίηση περιφερειακών υποδομών και οικοσυστημάτων
6	η ύπαρξη κρίσιμης μάζας επιχειρήσεων με σημαντική συμβολή στην τοπική απασχόληση που απαιτεί σχετικές υποστηρικτικές δράσεις ΕΤΑΚ και επιχειρηματικότητας (Brain Gain – Brain Sustain))
7	Η ύπαρξη επιχειρηματικών υποδομών ΕΤΑΚ & επιχειρηματικότητας σε συγκεκριμένα οικοσυστήματα οι οποίες μπορούν συνδυαστικά να προσελκύσουν επενδύσεις περιφερειακών στρατηγικών σχεδίων ανάπτυξης, ΣΕΕ

Τα ανωτέρω στοιχεία θα συγκεντρωθούν και θα ληφθούν υπόψη στην κατάρτιση του κειμένου διαβούλευσης κατά τη διαδικασία της Επιχειρηματικής Ανακάλυψης.

Προκειμένου να γίνει επιτυχώς η διαδικασία επιχειρηματικής ανακάλυψης έχει από αποτυπωθεί, από τον Σύμβουλο της ΕΥΔ ΕΠ Πελοποννήσου, σε έναν χάρτη τα σημεία και οι ενέργειες που χρειάζεται να γίνουν προκειμένου να ενεργοποιηθούν οι εμπλεκόμενοι φορείς και οι απαραίτητες διαδικασίες.

Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω ήδη έχουν εκκινήσει η διαδικασίες σχεδιασμού της Επιχειρηματικής Ανακάλυψης και έχει γίνει η σχετική επικοινωνία με τους εμπλεκόμενους φορείς ενώ επίσης και η σύσταση του ΠΣΕΚ βρίσκεται στο τελικό της στάδιο.

3.2. ΠΕΠ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021 – 2027 ΚΑΙ RIS3

Κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο έχει διαγνωσθεί το μικρό ενδιαφέρον των επιχειρήσεων της Περιφέρειας Πελοποννήσου στη συμμετοχή τους στις διαδικασίες επιχειρηματικής ανακάλυψης και στις δράσεις (προσκλήσεις) ενίσχυσης επιχειρήσεων για έρευνα και καινοτομία.

Βασικός στόχος της Προγράμματος είναι η δημιουργία μίας κουλτούρας προς την έρευνα και την καινοτομία μέσα από τη βελτίωση / αναβάθμιση της διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης σε διαδικασίες και συμμετοχές μεγαλύτερου αριθμού συντελεστών του οικοσυστήματος καινοτομίας και επιχειρηματικότητας της Περιφέρειας, με αξιοποίηση υφιστάμενων και δημιουργίας νέων υποδομών.

Σημαντικό ρόλο στη διαδικασία αυτή αναμένεται να διαδραματίσει το ‘Innovation Office’ το οποίο θα ενισχυθεί από το ΠΕΠ Πελοποννήσου και θα υποστηριχθεί στη λειτουργία και το έργο του όχι μόνο από την Περιφέρεια και την ΕΥΔ Πελοποννήσου αλλά και από Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου και τα Επιμελητήρια της Περιφέρειας. Απώτερος σκοπός είναι η συνεχής τροφοδότηση της διαδικασίας επιχειρηματικής ανακάλυψης μέσω της καταγραφής των αναγκών των επιχειρήσεων της Περιφέρειας, της παρουσίασης καινοτόμων λύσεων και δράσεων έρευνας που μπορούν να υποστηριχθούν από το Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου και λοιπούς φορείς Έρευνας και Διάδοσης Γνώσεων και την παρουσίαση καλών πρακτικών. Στις επιχειρήσεις μέσω του ΠΕΠ Πελοποννήσου και των λοιπών συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων θα προσφέρονται τα απαραίτητα χρηματοδοτικά εργαλεία προκειμένου να λαμβάνουν σημαντικό κίνητρο προς τις επενδύσεις σε έρευνα και καινοτομία.

Βασικός κίνδυνος είναι η βιωσιμότητα των επιχειρήσεων, η οποία εξαρτάται σημαντικά από την ρευστότητά τους και την πρόσβασή τους σε χρηματοδοτικά εργαλεία σε μία περίοδο που τόσο η κρίση που έχει δημιουργηθεί από την πανδημία όσο και η αύξηση του κόστους της ενέργειας δημιουργούν ένα περιβάλλον έντονης ανασφάλειας το οποίο αναγκάζει τις επιχειρήσεις να στρέψουν ακόμα περισσότερο το ενδιαφέρον τους σε κλασσικές δράσεις ενίσχυσης επιχειρηματικότητας και ενίσχυσης ρευστότητας.

Η ΕΥΔ Πελοποννήσου, λαμβάνοντας υπόψη:

- τα αποτελέσματα της Διαδικασίας Επιχειρηματικής Ανακάλυψης,
- τις ανάγκες της επιχειρηματικής κοινότητας της Περιφέρειας Πελοποννήσου
- καθώς και τη διαβούλευση με τους εμπλεκόμενους φορείς,

θα προβεί στον σχεδιασμό δράσεων (προσκλήσεων) στον τομέα της έρευνας & καινοτομίας καθώς και στον τομέα της επιχειρηματικότητας, εξασφαλίζοντας μέσω ποιοτικών και ποσοτικών κριτηρίων αξιολόγησης ότι οι ερευνητικές / επενδυτικές προτάσεις που θα ενταχθούν στο ΠΕΠ Πελοποννήσου, αφενός εξυπηρετούν τους στόχους που θέτει το Πρόγραμμα και αφετέρου ότι καθιστούν τις ενισχυόμενες επιχειρήσεις ανταγωνιστικές και βιώσιμες μέσω της υλοποίησης των προτάσεων τους (ερευνητικών / επενδυτικών σχεδίων).

3.3. ΔΡΑΣΕΙΣ RIS3

Δεδομένου ότι θα προκηρυχθούν αντίστοιχες δράσεις Ε&Κ και οριζόντια από το ΕΠΑΝΕΚ, θεωρούμε ότι συγκεκριμένο ποσό που διατίθεται από το πρόγραμμα μας κι σύμφωνα με την εμπειρία που έχουμε αποκομίσει από την προηγούμενη ΠΠ είναι επαρκές για να καλύψει τις ανάγκες των επιχειρήσεων της Περιφέρειας για δράσεις RIS3 σε εξειδικευμένους τομείς (niche) του περιφερειακού βραχίονα της Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης.

Οι κατηγορίες δράσεων που προβλέπονται από την ΕΠ 1.ι είναι οι εξής:

- Στήριξη επιχειρήσεων για την ενίσχυση των επιδόσεών τους στην έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία καθώς και για τη συνεργασία τους με ερευνητικούς/ ακαδημαϊκούς φορείς
- Εκσυγχρονισμός/ αναβάθμιση ερευνητικών υποδομών δημόσιων ερευνητικών κέντρων και πανεπιστημιακών εργαστηρίων έρευνας & ανάπτυξης με στόχο τη συγκράτηση του υπάρχοντος και προσέλκυση νέου ερευνητικού ανθρώπινου δυναμικού στην Περιφέρεια
- Δράσεις στήριξης/ προώθησης διεθνών ερευνητικών συνεργασιών μέσω της ενίσχυσης του θεσμού του Περιφερειακού Μηχανισμού Υποστήριξης Καινοτομίας με την σύμπραξη του Ερευνητικού και Επιχειρηματικού ιστού της Περιφέρειας (Innovation Office)

Συνολικά, οι δράσεις θα υποστηρίξουν και θα ενισχύσουν το οικοσύστημα έρευνας και καινοτομίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου, με περαιτέρω σύνδεση της έρευνας και των παραγωγικών δραστηριοτήτων, με έμφαση στις αναδυόμενες τεχνολογίες και σε σύνδεση με την επικαιροποιημένη Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευση (RIS3). Στην παρούσα συγκυρία, με την πρόσφατη κρίση του COVID-19 αναδεικνύεται ακόμα πιο έντονα η ζήτηση προϊόντων, υπηρεσιών εφαρμοσμένης έρευνας που προκύπτει από κοινωνικές ανάγκες.

Θα χρηματοδοτηθούν δράσεις έρευνας και καινοτομίας με υψηλότερο TRL και δικαιούχους τόσο υφιστάμενες και νέες επιχειρήσεις όσο και σε συνεργασία με Οργανισμούς Έρευνας και Διάδοσης Γνώσεων, εστιάζοντας στους προαναφερθέντες (κεφάλαιο 3.1) τομείς προτεραιότητας της Περιφερειακής απόληξης της RIS3.

Στις ομάδες στόχου του προγράμματος για την ΕΠ 1.ι μεταξύ άλλων αναφέρονται «• Υφιστάμενες και νέες, καινοτόμες και νεοφυείς επιχειρήσεις για την υλοποίηση έργων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης επίδειξης μεμονωμένα ή σε συνεργασία με άλλες επιχειρήσεις ή ερευνητικούς φορείς» όπως και «Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, Ερευνητικοί Φορείς και Υπηρεσίες της Περιφέρειας που έχουν στόχο να συνεισφέρουν στην αντιμετώπιση κοινωνικών και οικονομικών προκλήσεων».

Η λειτουργία του **innovation office**, όπως αναλύθηκε και ανωτέρω, κρίνεται απαραίτητη για την Περιφέρεια Πελοποννήσου καθώς θα αναλάβει το ρόλο της ενδυνάμωσης και της δημιουργίας κουλτούρας προς την έρευνα και την καινοτομία για τις επιχειρήσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου ενώ θα τροφοδοτεί συνεχώς τη διαδικασία της επιχειρηματικής ανακάλυψης. Η δράση θα λάβει υπόψη της το Στρατηγικό Πλάνο 2021-2024 του Horizon Europe και τη συμπληρωματικότητα με τους τέσσερις βασικούς στρατηγικούς προσανατολισμούς αυτής, στους οποίους αναμένεται να συμβάλει μέσω της κινητοποίησης του επιχειρηματικού και ερευνητικού ενδιαφέροντος ειδικότερα σε τομείς που εμφανίζουν συνάφεια με την Περιφερειακή RIS3 (Αγροδιατροφή, Δημιουργική Βιομηχανία – Πολιτισμός, Τουρισμός, οριζόντιοι τομείς).

Αντίστοιχα οι δράσεις της ΕΠ 1.iii, όπως περιγράφονται στο Πρόγραμμα, εστιάζουν στην ενίσχυση παραγωγικών δραστηριοτήτων, για τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης σε τομείς αιχμής που προκύπτουν από τη διαδικασία της επιχειρηματικής ανακάλυψης της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) Πελοποννήσου.

3.4. ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ RIS3 ΜΕ ΤΟ ΠΔΑΜ

Στο Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (ΠΔΑΜ) περιλαμβάνεται η περιοχή της Μεγαλόπολης (Δήμος Μεγαλόπολης) καθώς και οι όμοροι Δήμοι (Γορτυνίας, Οιχαλίας και Τρίπολης που ανήκουν στην Περιφέρεια Πελοποννήσου. Στο σχεδιασμό του ΠΔΑΜ και τη συνέργεια του με τα λοιπά Προγράμματα, έχουν ληφθεί υπόψη οι τομείς προτεραιότητας της νέας Εθνικής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΕΣΕΕ) καθώς και της αντίστοιχης Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης. Τομείς αιχμής και στρατηγικής στόχευσης παραμένουν οι τομείς της αγροδιατροφής και του τουρισμού πολιτισμού όπως αναδείχθηκαν από την ΠΣΕΕ της περιόδου 2014-2020 και επικαιροποιήθηκαν για την περίοδο 2021-2027 ενώ σημαντική κρίνεται η συμβολή των οριζόντιων τομέων.

Το ΠΔΑΜ μέσω της πρώτης προτεραιότητας του χρηματοδοτεί μεταξύ άλλων δράσεις για «Έρευνα – Καινοτομία – Προηγμένες Τεχνολογίες», «Ανταγωνιστικότητα ΠΜΕ &ΜΜΕ – Ψηφιακός μετασχηματισμός επιχειρήσεων», «Υποδομές και μηχανισμοί επιχειρηματικότητας» σε δυναμικούς τομείς της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Σημαντική για την αποφυγή της επικάλυψης μεταξύ των προγραμμάτων είναι η πρόνοια ότι «*Σε περίπτωση εντοπισμού συναφών παρεμβάσεων (θα οριστικοποιηθούν κατά την εξειδίκευση των Προγραμμάτων), έχει αποφασιστεί ότι πριν την έκδοση των σχετικών Προσκλήσεων, το θέμα θα αντιμετωπιστεί είτε με διαφορετικό χρονισμό έκδοσης των Προσκλήσεων, είτε με κοινή έκδοση Πρόσκλησης με συμπληρωματικούς πόρους από περισσότερα του ενός Προγράμματα, είτε με εφαρμογή «ρήτρας δίκαιης μετάβασης» σε προσκλήσεις Προγραμμάτων εκτός του ΠΔΑΜ»*

Στο Εδαφικό Σχέδιο Δίκαιης Μετάβασης της Μεγαλόπολης (TJTP Megalopolis) αναφέρεται :

*«Πρόκληση για την επηρεαζόμενη περιοχή είναι η ριζική αναβάθμιση των τοπικών δυνατοτήτων E&A, με την προώθηση κατάλληλων δράσεων & την ταυτόχρονη εισαγωγή τεχνογνωσίας (π.χ. ανάπτυξη κοινών δράσεων ερευνητικών ιδρυμάτων, ανταλλαγές, σύνδεση της έρευνας με την παραγωγή) στους **δυναμικούς τομείς**. Πρόκειται για δραστηριότητες που εμπίπτουν στους τομείς εθνικής σημασίας, της νέας Εθνικής RIS3, στους οποίους στοχεύει και η υπό εκπόνηση Περιφερειακή RIS. Ειδικότερα θα δοθεί έμφαση στους τομείς: αγροδιατροφής, ενέργειας, τεχνολογιών πληροφορικής & επικοινωνιών, υγείας, τουρισμού-πολιτισμού, υλικών & μηχανημάτων, περιβάλλοντος & κυκλικής οικονομίας, μεταφορών- εφοδιαστικής αλυσίδας, καθώς και σε τομείς της νέας Εθνικής RIS3 που*

δημιουργούν διεπαφές με τους ανωτέρω (π.χ. φαρμακευτικά προϊόντα, δημιουργική βιομηχανία). Τα έργα πολιτισμού, θεωρούνται υψίστης σημασίας, διότι συμβάλλουν μεταξύ άλλων στην προσέλκυση εγχώριου & εισερχόμενου τουρισμού, με συνέπεια τη σύνδεση με ένα ευρύ φάσμα οικονομικών δραστηριοτήτων για την παραγωγή αγαθών & υπηρεσιών που καταναλώνονται από τους επισκέπτες μιας περιοχής.»

Οι αναπτυξιακές ανάγκες, οι οικονομικές και επιχειρηματικές προοπτικές - δυνατότητες και οι αναμενόμενοι στόχοι που τίθενται για τις επηρεαζόμενες περιοχές ευθυγραμμίζονται με τις ακόλουθες θεσπισμένες εθνικές και περιφερειακές στρατηγικές και σχέδια:

Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την έξυπνη εξειδίκευση 2014-2020: Η ενίσχυση της συμβολής των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα και η ανάπτυξη και αναβάθμιση των ενεργειακών & μεταφορικών υποδομών αποτυπώνονται στις εθνικές επιδιώξεις που θέτει η στρατηγική καθώς και στους στόχους της δίκαιης μετάβασης του Δ. Μεγαλόπολης & των επηρεαζόμενων όμορων δήμων. Κοινοί στόχοι είναι η ενίσχυση του αγροδιατροφικού τομέα, της έρευνας, της καινοτομίας, της μεταφοράς προηγμένων τεχνολογιών, καθώς και η ανάπτυξη του πολιτιστικού & τουριστικού προϊόντος. Επισημαίνεται ότι λαμβάνονται υπόψη τα συμπεράσματα και οι προτάσεις της **Εθνικής Στρατηγικής Έρευνας και Καινοτομίας 21-27** και της **Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης 21-27**, τόσο ως προς τους τομείς εξειδίκευσης, όσο και ως προς τις προτεινόμενες δράσεις. Σημειώνεται ότι σε συνεργασία με τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Καινοτομίας εκπονήθηκε πρόγραμμα δράσεων που συμπεριλήφθηκε στο ΕΣΔΙΜ και το ΠΔΑΜ.

Έξυπνη Εξειδίκευση Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας στις επιχειρήσεις & τον αγροτικό τομέα της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 14-20: Η εν λόγω στρατηγική ευθυγραμμίζεται με τις προτεραιότητες που διαμορφώνονται στο πλαίσιο της δίκαιης αναπτυξιακής μετάβασης των επηρεαζόμενων περιοχών, για την αναβάθμιση του πρωτογενή τομέα με έμφαση στην ενίσχυση των τοπικών προϊόντων & της εξωστρέφειας της τοπικής παραγωγής, στην εύρεση νέων τεχνολογικών μέσων & μεθόδων προστασίας του περιβάλλοντος και στην περαιτέρω εκπαίδευση & αναβάθμιση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού της περιοχής. Επισημαίνεται ότι θα ληφθούν υπόψη τα συμπεράσματα και οι προτάσεις της **Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης 21-27 της Περιφέρειας**, κατόπιν της έγκρισης-οριστικοποίησης της.

Πηγή : TJTP Megalopolis (v. 3.0)

Εκ των ανωτέρω διαπιστώνεται η άμεση συνέργεια της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης, όπως προσδιορίζεται και από την πρόσφατα εγκεκριμένη ΕΣΕΕ και την Περιφερειακή διάσταση αυτής για την Περιφέρεια Πελοποννήσου (Εικόνα 3), με το Πρόγραμμα Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης για την Περιοχή της Μεγαλόπολης.